

Araştırma/Research

DOI: 10.7822/omuefd.856750

OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi

OMU Journal of Education Faculty

2021, 40(1), 471-496

Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumlarına Yönelik Öğretmen, Okul Yöneticileri ve Öğrencilerin Görüşleri

Atakan YİĞİT¹, Esat ŞANLI², Murat GÖKALP³

Makalenin Geliş Tarihi: 08.01.2021

Yayına Kabul Tarihi: 11.06.2021

Online Yayınlanma Tarihi: 30.06.2021

Öz: Bu çalışmanın amacı göç yoluyla Türkiye'ye gelen Suriyeli İlkokul öğrencilerinin okula uyumları hakkında öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Veriler, araştırmacının oluşturduğu yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla elde edilmiştir. Çalışma grubu, Amasya ilindeki bir ilkokulda 7 Türk öğrenci 7 Suriyeli öğrenci 2 yönetici ve 8 öğretmenden oluşmaktadır. Türk öğrencilerle yapılan görüşmeler; Suriyeli öğrencilerin okula uyum konusunda başlıca engellerinin, dil engeli, kültürel farklılık, öğretmen tutumları, akademik hazırbulunuşluk, akran ilişkileri gibi faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Göç yolu ile gelen Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında en önemli etmenlerden bir tanesinin dil engeli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dil engeli nedeniyle Suriyeli öğrenciler öğretmenlere ve akranlarıyla iletişime geçemedikleri ve bu durumun Suriyeli öğrencilerin okula uyumu olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Türk öğrenciler tarafından yardımsever ve kabullenici tutumla karşılaşmak okula uyumu artırırken saldırgan, hoşgörüsüz ve önyargılı tutum okula uyumu zorlaştırmaktadır. Öğretmenin kabullenici ve yardımsever tutumu okula uyumu olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Suriyeli öğrencilerden akademik başarısızlık yaşayanların ayrıca okula uyum problemi yaşadığı görülmüştür. Öğretmen ve yöneticilerin Suriyeli öğrencileri kabulü, sosyal etkinliklerin Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırdığı gibi, Suriyeli öğrencilerin sosyo-ekonomik yetersizlikleri, Suriyeli ailelerin okula, öğretmenlere karşı olumsuz tutumları, Türk velilerin önyargılı ve ayrıştırıcı tutumu, Suriyeli öğrencilerin akademik hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olmayan sınıflarda eğitim öğretime devam etmeleri gibi durumların okula uyumu olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Söz konusu bulgular, ilgili literatür ışığında tartışılmış ve konuyla ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: göç, geçici koruma, sığınmacı, okul uyumu, mülteci eğitimi, Suriyeli öğrenci

GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar; ekonomik problemler, savaş, yaşam koşulları ve ülkedeki siyasi yapıda meydana gelen değişimler gibi sebeplerle göç etmek durumunda kalmışlardır (Uzun ve Bütün, 2016). Bu bağlamda göç; ortaya çıkış nedenlerine göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. İş göçü, beyin göçü, eğitim göçü gibi sınıflandırmalar bunlardan bazılarıdır (Şanlı ve Poyraz, 2018). Bir diğer sınıflandırma göçün mekânsal niteliğine göredir. Buna göre ülke içinde bir yerden bir yere yapılan iç göçler ya da bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan dış göçler söz konusudur (Özer, 2004). Göçün psiko-

¹ Uzm. Psik. Dan. Suluova Şeker Ortaokulu, atakan_yigit_52@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3893-3936

² Dr. Öğretim Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, esat.sanli@omu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8227-8097

³ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, gokalpm@omu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-2345-6789

Yiğit, A., Şanlı, E. ve Gökalp, M., (2021). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına yönelik öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 471-496. DOI: 10.7822/omuefd. 856750

sosyal kaynağı açısından değerlendirildiğinde ise herhangi bir zorlayıcı sebep olmadan yapılan gönüllü göçler ya da zorlayıcı sebeplerle yapılan zorunlu göçler olarak ayrılmıştır (Bircan ve Sunata, 2015).

Sebebi ne olursa olsun insanlık tarihi boyunca göçler çeşitli ülkeleri birçok yönüyle etkilemiştir (Seydi, 2014). Türkiye'yi de birçok yönüyle etkileyen en önemli göç hareketi, Suriye'deki rejime karşı gelen kişilerin 2011 yılındaki ayaklanmaları ile başlayan savaşla tetiklenmiştir. Milyonlarca insan güvenlik endişesi ile başka ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Bu ülkelerin başında Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR)'nin verilerine göre 3,6 milyon sığınmacı ve mülteciyle Türkiye gelmektedir (UNHCR, 2020).

Sığınmacılar, sığınılan ülkeler için belirli alanlarda sorumluluk haline gelmektedir. Sığınma hareketiyle birlikte, sığınmacıların güvenlik, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, bu ihtiyaçlar karşılanırken bir yandan da yerleşik halkın refah ve düzeninin olumsuz yönde etkilenmemesi gibi sorumluluklar sığınılan ülkeye aittir (Seydi, 2014). Bu bağlamda, Türkiye'nin 'Açık Kapı Politikası' izlediği ve Suriyeli mültecileri Geçici Koruma Statüsünde ağırlamakta olduğu bilinmektedir. Sözü geçen "Açık Kapı Politikası" kendi ülkesinde yaşanan iç savaş ve buna bağlı olarak gelişen kaos ortamından kaçan Suriyelileri yalnızca ülkeye kabul etmek değil, sağlık, güvenlik, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılama gayretini de ifade etmektedir. Bu doğrultuda Türkiye, birçok kurum ve kuruluşları ile geçici koruma statüsündeki bireylerin birçok ihtiyacına karşı çözüm üretmek için yoğun bir gayret göstermektedir. Özellikle 18 yaş altında bulunan sığınmacıların oranlarının yüksek olması, mültecilerin eğitim ihtiyaçlarının da ciddiyetle gündeme alınmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, savaştan kaçan sığınmacı çocuklara sunulan hizmetler içerisinde akademik, sosyal uyum, psikolojik sağaltım gibi boyutlarıyla birlikte eğitim hizmetleri de önemli bir yer tutmaktadır (Altınışık, 2019).

Suriyeli Sığınmacılar ve Eğitim

Suriyeli sığınmacıların, Türkiye tarafından verilen 'geçici koruma kimlik belgesi' ile sağladıkları en büyük kazanımlardan birisi eğitim hizmetlerinden yararlanma imkanıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, Suriyeli öğrencilerin bireysel ve sosyal anlamda çağın gerisinde kalmamaları ve geleceklerini teminat altına alabilmeleri amacıyla, onlara eğitim hakkı sağlamıştır (MEB, 2017).

Suriyeli çocukların savaştan önceki okullaşmalarına bakıldığında, ilkokulda %99, ortaokulda ise %82 seviyesinde olduğu ve kız ile erkek öğrencilerin okullaşma oranlarının birbirine eşit olduğu görülmektedir (Emin, 2016). Ancak 2016 yılı Haziran ayında Suriye'deki okullaşma oranı %60'a gerilemiştir (UNHCR, 2016). Suriyeli çocukların Türkiye'deki eğitim durumuna bakıldığında en yüksek okullaşma oranının ilkokulda olduğu ve ilerleyen kademelerde giderek okullaşma oranında azaldığı söylenebilir (Coşkun ve Emin, 2016). Ayrıca Suriyelilerin Türkiye'de cinsiyete göre okullaşma oranları ise kız (%49) ve erkek (%51) olduğu ve öğrencilerin birbirine yakın olduğu görülmektedir (SETA, 2017).

Suriyeli çocukların eğitimi için hukuki engeller kaldırılmış (HRW, 2015) olsa da halen okullaşma oranının artmasının önünde çeşitli engeller söz konusudur (Akkaya, 2013; Tunç, 2015). İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA) (2015)'e göre; Suriyeli çocukların Türkçe bilmemesi sebebiyle yaşadığı iletişim problemi, öğrenci ve velilerin Suriyeli çocukları kabullenici yaklaşımın olmaması, yönetici ve öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere sunulan imkânlardan yeterli bilgiye sahip olamaması ve Suriyeli çocukların okullarda ayrımcı tutumlarla ve davranışlarla karşılaşılabilmesi, bu engellerden bazılarıdır.

Suriyeli Sığınmacılar ve Okula Uyum

Bu noktada, bir çocuğun kültürel, sosyal ya da kişisel destek gibi koruyucu unsurlara sahip olma düzeyinin okula uyum sağlama düzeyini etkileyici bir rol oynadığını ifade etmek gerekir (Kaya ve Akgün, 2016). Aynı zamanda bireyin okula uyumu topluma uyumunu kolaylaştıracağı için okula uyumun, topluma uyum ile doğru orantılı olduğu söylenilebilir (Ustabaş, 2017). Öğretmenleri ve

arkadaşları ile olumlu bir iletişim içinde olan ve okulda kendini güvende hisseden çocuk okula ve sosyal ortama uyum sağlayabilmektedir (Seven, 2011).

Bir çocuğun okula uyum sağlama sürecini etkileyen bir dizi faktör söz konusudur. Çocuğun yaşadığı ortam, arkadaşlarının ve öğretmenlerin beklentileri, öğretim programındaki değişiklikler, bunlardan bazılarıdır (Ustabaş, 2017). Okula uyumu artan çocuğun; arkadaşları ile ilişkilerinin daha normal, sosyal olarak sergilediği davranışların daha olumlu, kaygı, dışlanma, saldırganlık, akran şiddetine maruz kalma, aşırı hareketlilik gibi sorunlardan daha uzak olduğu bilinmektedir (Gülay, 2011).

Suriyeli sığınmacılara yasal olarak devlet okullarına kayıt hakkı verilmesine ve yasal engellerin olmamasına rağmen bu öğrenciler eğitime ulaşma konusunda ve okula uyumda bazı zorluklarla karşılaştıkları araştırmacılar tarafından belirtilmiştir. Belirtilen bu sorunlar çocuğun okula uyumunu zorlaştırdığı söylenebilir. Bu engeller; dil problemi (Bircan ve Sunata, 2015; ÇOÇA, 2015; Emin, 2016; Ereş, 2016; Keskinkılıç-Kara ve Şentürk-Tüysüzer, 2017; Levent ve Çayak, 2017; Şeker ve Sirkeci, 2015; Şensin, 2016; Uzun ve Bütün, 2016), ekonomik problemler (Coşkun ve Emin, 2016; ÇOÇA, 2015; Ereş, 2016; HRW, 2015; Keskinkılıç-Kara ve Şentürk-Tüysüzer, 2017; UNICEF, 2017), okullar arası uygulama farklılıkları ya da sistemin sığınmacılar tarafından yeterince anlaşılabilmesi (Aras ve Yasun, 2016; ÇOÇA, 2015; Kirişçi, 2014; Şensin, 2016; Taştan ve Çelik, 2017), öğretmen yetersizliği ve öğretmen tutumları (ÇOÇA, 2015; Duman, 2016; Emin, 2016; Mercan-Uzun ve Bütün, 2016; Şensin, 2016; Yiğit, 2015) şeklinde sıralanabilir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı (2014b), akranlarla uyum sorunu yaşanması, dil sorunu, yaşa uygun olmayan sınıfa yerleşme, okula ara verme, farklı eğitim sistemine geçiş, öğretmenlerin olumsuz tutum içerisinde olması, ailede kayıp, ekonomik problemler, dil ve benzeri problemlere bağlı iletişim yetersizliği gibi durumları çocukların okula uyumunun önündeki birtakım risk faktörleri olarak tanımlamıştır. Söz konusu risk faktörlerinin tamamı Suriyeli sığınmacılar için olağan durum niteliğindedir ve büyük çoğunluğunu kapsamaktadır. Bu problemlerden başlıcaları aşağıda detaylandırılmıştır.

Suriyeli Sığınmacıların Okula Uyumu ve Dil Problemi

Çocuğun çevresiyle ve özellikle de akranlarıyla kurmuş olduğu iletişim okula uyumu etkileyen önemli bir değişkendir (Kağnıcı, 2017). Buna karşın Suriyeli öğrencilerin yaşamış olduğu dil problemi, çevresiyle ve akranlarıyla kurması gereken iletişimin önünde en büyük engel durumundadır (Erdem, 2017; Levent ve Çayak, 2017; Uzun ve Bütün, 2016). Taştan ve Çelik (2017)' in ifadesiyle Suriyeli bireyler, Arapçayı unutmaya kaygısıyla Suriyeliler Türkçeyi günlük hayatta kullanmaya psikolojik olarak mesafeli davranabilmektedirler. Dolayısıyla Türkçe dil becerilerinin yetersizliği mülteci öğrencilerin okula devam durumlarını ve akademik başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir (Şeker ve Sirkeci, 2015).

Akademik seviyesi yeterli olsa bile yerleşik dili bilmediği için eğitim atmosfer ve sürecine adapte olamamak sığınmacılar için önemli bir problemdir. Bundan dolayı bu öğrenciler, yaş seviyelerine uygun olmayan sınıflara yerleştirilebilmektedir. Bu da öğrencinin okula ilgisiz kalmasına ve sıkılmasına neden olabilmektedir (Sarıtaş ve ark., 2016). Dil sorunu yaşayan Suriyelilerin Türk öğrencilerle yeterince kaynaşamamasıyla birlikte belirgin bir uyum sorunu ortaya çıkacaktır (Tanrıku, 2017). Özetle, sığınmacı öğrencilerin iletişim engelleri akademik gelişimlerinin yanı sıra sosyal ve duygusal gelişimleri için de tehdit edici bir rol oynamaktadır (Ereş, 2016).

Suriyeli Sığınmacıların Okula Uyumu ve Ekonomik Problemler

Çocukların eğitim olanaklarından faydalanabilmesi ve eğitim hakkını sağlayabilmesi hususunda ekonomik koşullar önemli bir yer teşkil etmektedir (Keskinkılıç-Kara ve Şentürk-Tüysüzer, 2017). Suriyeli sığınmacılar; ülkelerinde sahip oldukları varlıklarını, icra ettikleri mesleklerini bırakarak ülkelerinden ayrılmak durumunda kalmışlardır. Bu durum, göç sonrasında birçok sığınmacı ailenin ekonomik standartlarının köklü bir değişime uğramasına neden olmuştur (Sezgin ve Yolcu, 2016).

MEB, bu durumu göz önünde bulundurarak Suriyeli çocukların ekonomik zorluklarla eğitim imkanlarından yoksun kalmasının önüne geçebilmek amacıyla, şartlı eğitim yardımı, barınma, burs ve taşınmalı eğitim desteği gibi kaynaklar oluşturmuştur (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2017). Suriyeli çocuklar tüm kamu okullarına, eğitime ücretsiz erişim olanaklarına sahip olmalarına rağmen bireysel ekonomik imkansızlıklar nedeniyle okula başlayamamakta veya okula devam noktasında sorunlar yaşayabilmektedirler (Güçer vd., 2013). Çünkü birçok sığınmacı aile, okul malzemesi, etkinlik ücreti gibi masrafları karşılayamayacak olmanın endişesini yaşamaktadır (HRW, 2015).

Suriyeli Sığınmacıların Okula Uyumuna Yönelik Diğer Problemler

Göç yoluyla gelen Suriyeli öğrencilerin Türkiye'deki okullara kayıt olmasının önünde engel yoktur. Ancak denklik problemi söz konusudur ve denkliği sağlamak amacıyla öğrencilere denklik sınavları yapılmaktadır (Özer vd., 2016). Bazı göçmen aileler ve çocukları Türkiye'de kendilerine sağlanan eğitim imkânlarından haberdar olmamaktadır (Sarıtaş ve ark., 2016). Bu çocuklar bazı olağan dışı durumlara maruz kalmakta ve beraberinde eğitim-öğretimlerine bir süre ara vermek zorunda olabilmektedirler. Bu gibi durumlar, sığınmacı öğrencilerin kaçınıcı sınıfa gidecekleri konusunda sorunlara neden olmaktadır. Benzer şekilde, 2014/21 sayılı genelgede belirtilen kayıt şartlarından bazılarının sağlanmaması veya gerekli belge ve diplomanın olmaması gibi durumlarda da yaşanabilmektedir (Levent ve Çayak, 2017). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere karşı olumsuz tutumlara sahip olması okula uyumu etkilemektedir. Mülteci öğrencilere yönelik öğretmenlerin olumsuz tutumlarının olduğunu ortaya koyan çalışmalar vardır. Dolayısıyla, öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerin psiko-sosyal ihtiyaçlarının neler olabileceği ve nasıl karşılayabileceklerini öğrenmesi kritik öneme sahiptir (Gülay, 2011; Kağnıcı, 2017).

Görüldüğü üzere sığınmacıların eğitim ve uyum problemleri çok boyutlu bir sorunsaldır. Buraya kadar, problemin farklı boyutları, ilgili literatürden yapılan derlemeler aracılığıyla sunulmuştur. Sorunun tam olarak anlaşılması için yapılan bilimsel araştırmaların bulguları ve bulguların yorumlanması da önem arz etmektedir. Bu bağlamda, aşağıda Suriyeli sığınmacıların eğitim ve okula uyum sorunlarına odaklanan bazı araştırma bulgularına yer verilmiştir.

Konuyla en kapsamlı çalışmalardan birisi İnsan Hakları İzleme Örgütüncü (HRW) yürütülmüştür. Bu çalışmada (2015) Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitim-öğretime erişimlerinin önündeki engelleri konu almaktadır. Araştırmada 50 ebeveyn ile yüz yüze 1 ebeveyn ile de telefon aracılığıyla görüşme yapılmış ve toplam 136 kişiyle görüşülmüştür. Bu çalışmada Suriyeli öğrencilerin okula gitmesinin önündeki engel durumlar belirlenmiştir. Bu engeller; dil sorunu, maddi engeller ve toplumsal uyum şeklinde belirtilmiştir.

Şensin (2016) tarafından yapılan tez çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin Suriye'den göç eden öğrencilerin eğitim sürecine katılmasına yönelik görüşleri ortaya koyulmuştur. Araştırma sonucuna göre, en önemli problem olarak Suriyeli çocukların ve ailelerin Türkçe bilmemesi olduğu ortaya konulmuştur. Bunun sonucunda sınıf öğretmenlerinin, Suriyeli öğrencilere ülkemizde eğitim verilmesinin uygun olmadığı, Suriyeli öğrencilerin velileriyle sorun yaşadıkları, Suriyeli öğrencilerin ülkelerindeki savaştan olumsuz olarak etkilendikleri, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencileri kabullenebildikleri, Suriyeli öğrenciler için sınıfta birçok uyarılma yapıldığı yönünde görüş sundukları görülmüştür.

Kara-Keskinkılıç ve Şentürk-Tüysüzer (2017) tarafından yapılmış olan araştırmanın amacı, göç yoluyla gelen ve geçici koruma altında bulunan ilköğretim çağındaki öğrencilerin eğitim süresince ortaya çıkan problemleri öğretmen, yönetici ve veli görüşlerine dayalı olarak ortaya koymaktır. Araştırma sonucuna göre öğretmen ve yönetici görüşlerine göre göç yoluyla gelen ve geçici koruma altında bulunan öğrencilerin eğitim sürecinde belirlenen sorunlar dil sorunu ve uyum sorunu olduğu belirtilmiştir.

Beyazova ve Akbaş (2016)'nın Suriyeli çocukların eğitim deneyimlerini, okul yöneticileri ve öğretmenler açısından incelediği araştırma da konumuz itibarıyla dikkate değerdir. Çalışmanın sonuçları, dil probleminin Suriyeli çocukların okul ortamına uyumundaki en büyük engellerden biri olduğunu göstermektedir. Ayrıca, okul psikolojik danışmanları tarafından psikolojik destek verilememesi, ayrımcılık durumları ve akran zorbalığına maruz kalmaları gibi durumların, çocukların okula uyumlarını olumsuz anlamda etkilediği görülmüştür.

Akalın (2016) tarafından yürütülen çalışmada ise Suriyeli sığınmacıların deneyimledikleri problemler incelenmiştir. Araştırmada, eğitim merkezlerinde görev yapmakta olan 100 öğretmen ile gerçekleştirilen görüşmelerde; Suriyeli sığınmacıların eğitimle ilgili yaşadıkları sorunların başında uyum sorunları gelmektedir. Bunu takiben derslere karşı motivasyon eksiklikleri ve arkadaşları ile uyum sağlayamamaları gibi sorunlar gelmektedir.

Sakız (2016), Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan okulların sığınmacı öğrencilerin okullarda eğitim görmesi ile ilgili görüşlerini değerlendirmek üzere 18 okul müdürü ile nitel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Okul müdürlerinin en çok değindikleri problemlerin başında okula uyum ve sığınmacı öğrencilerin akranlarıyla etkin bir etkileşime geçemeyip yalnız kalmaları gelmektedir.

Günümüzde söz konusu problemlerin çözümüne yönelik gayret edilmesine rağmen halen birçok problemin bulunması konunun farklı yönleriyle araştırılmasının gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır. Sonuçları itibarıyla mevcut araştırmanın, Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını sağlama konusunda sorumluluk sahibi olan yöneticilere, öğretmenlere ve paydaşlara yol göstereceği söylenebilir. Ayrıca bu konuda alanda yeterince araştırma olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, yapılan araştırmanın alandaki boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, göç yoluyla gelen Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi; problemin çözülmesi, koruyucu, önleyici çalışmaların yapılması ve gelecekte ortaya çıkabilecek etkilerinin saptanmasında önem taşımaktadır. Göç yoluyla gelen öğrencilerin yaşamış oldukları uyum sorunları, bu sorunların çözülmesine yönelik alan görüşlerin belirlenmesi ve alan yazınına katkı sağlamak bu araştırmanın yapılmasında temel amaçtır. Alan yazınındaki çalışmaların yetersizliği ve sınırlılıkları göz önünde bulundurulduğunda bu çalışma alana katkı sağlayacak, tüm paydaşların hak ve sorumluluklarının belirlenmesinde fayda sağlayacağı düşünülebilir. Tüm bu alan yazındaki bilgi ve değerlendirmeler kapsamında bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de göç yoluyla Türkiye'ye gelen Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını Suriyeli öğrenciler, Türk öğrenciler, yönetici ve öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Türkiye'deki ilkökul düzeyinde eğitim-öğretim gören ve göç yoluyla gelen Suriyeli öğrencilerin okula uyumları incelenmiştir. Nitel yöntemlerden durumsal araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde; doğal ortamda gözlem, doküman analizi ve görüşme gibi nitel veri toplama araç ve teknikleri kullanılır. Olaylara yönelik algı durumlarının doğal ve bütüncül bir şekilde ortaya konulduğu yöntem olarak ifade edilebilir. Nitel araştırma yöntemi kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları ortam içerisinde araştırmayı ve anlamayı esas alan bir yaklaşımdır (Merriam, 2018;; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Durumsal araştırma yöntemi ise bir ya da birden daha fazla durumun, programın, olgunun, sosyal grubun ya da birbirleriyle ilişki yapının ayrıntılı incelendiği yöntemdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018; Tanrıku, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmadaki çalışma grubunun belirlenmesi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüte dayalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yönteminde temel mantık belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların örnekleme alınmasına dayanır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Başka ifadeyle gözlem birimi belli özelliklere sahip nesne, durum ve olaylardan oluşabilmektedir (Büyüköztürk vd., 2018).

Bu örnekleme dayalı yöntemde belirli ölçütü sağlayan durumlar çalışma grubuna alındığından, bu araştırma için ölçüt olarak Amasya ilindeki 50 ve üzeri göç yoluyla gelen öğrencisi bulunan okulların araştırmaya dâhil edilmesi koşulu belirlenmiştir. Araştırmada Amasya ilinde 50 ve üzeri göç yoluyla gelen Suriyeli öğrencisi bulunan bir okuldan öğretmenler, yöneticiler, Türk öğrenciler ve Suriyeli öğrenciler çalışmaya katılımcı olarak alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı alan yazın bilgileri, uzman görüşleri sonucu derlenen ve araştırmacı tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Yüce (2018), eserinden esinlenerek araştırma sorularının oluşturulması tamamlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde görüşmeci önceden hazırlanmış olduğu soruları sorabilir, ayrıca katılımcının vermiş olduğu cevaplara göre yeni ve detaylı bilgilere yönelik soru sorabilir (Büyüköztürk vd., 2018). Türk Öğrenci Görüşme Formu 10 açık uçlu sorudan, Suriyeli öğrenci görüşme formu 11 açık uçlu sorudan, Öğretmen ve Yönetici Görüşme Formu 10 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formlarında yer alan sorular, eğitim programları ve öğretimi alanındaki üç uzman tarafından incelenmiş, uzman görüşü sonucu uygulamaya geçilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların kişisel bilgilerini görüşme formlarında belirtmeleri istenmiştir. Bu amaçla öğretmen ve yöneticilerin cinsiyet, yaş, mesleki deneyim ve Suriyeli öğrencilerle çalışma yılına yönelik bilgileri istenmiştir. Türk öğrencilerden cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, sınıfındaki Suriyeli akran sayısı, arkadaş olduğu Suriyeli öğrenci sayısı, Suriyeli öğrencilerle aynı okulda eğitim gördüğü yıl şeklinde bilgiler elde edilmiştir. Suriyeli öğrencilerden ise yaşı, cinsiyeti, sınıf düzeyi, Türk arkadaşına sahip olma durumu, Türkiye’de bulunduğu yıl, okula ara verme, Türkçe düzeyi şeklinde bilgiler elde edilmiştir.

Görüşme Süreci

Bu çalışmada görüşme yöntemi uygulanmıştır. Görüşme yönteminde araştırmacı ve katılımcının birlikte bulunduğu, araştırma yapılan duruma yönelik hazırlanan sorulara konuşma sürecinde cevaplandırıldığı bir veri toplama tekniğidir (Merriam, 2018). Çalışmanın yürütülebilmesi için okul yönetimine çalışma hakkında bilgi verilmiş ve okul yönetiminden çalışmanın yürütülebilmesi için izin istenmiştir. Okulda görüşme yapmak için okul müdürüyle iletişime geçilmiş, müdürden uygun bir güne randevu alınmıştır. Görüşme yapılmadan önce katılımcılara gerekli açıklamalar yapılmış ve gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilecek çalışma için katılımcılardan görüşlerini belirtmeleri istenmiştir.

Görüşmeler 26.11.2018 05.12.2018 tarihleri arasında okulda görüşme yapmaya uygun ortam tercih edilmiştir. Araştırma süresince katılımcıların soruları rahat bir şekilde cevaplayabilmeleri için araştırmanın başlangıcında amaçtan derinlemesine bahsedilmiştir. Suriyeli öğrencilerle 65 dk, Türk öğrencilerle görüşmeler 50 dk., öğretmen ve yönetici görüşmeleri 102 dk. olmak üzere tüm görüşmeler toplamda 221 dakika sürmüştür. Görüşme sonrasında formlardaki sorular görüşmelerde vermiş oldukları cevaplara göre yazılı hale getirmeleri istenmiştir.

Araştırma kapsamında 24 bireyle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde “Görüşme Formları” kullanılmıştır. Suriyeli öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilere Arapça ve

Türkçeye daha hakim arkadaşları ve öğretmenleri yardımcı olmuştur. Araştırma kapsamında yapılan tüm görüşmeler bireysel olarak gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde kontrollü yorumların oluşturulması amacıyla tümdengelsel bir "okuma" söz konusudur. Bu teknikte, sınırları belirlenmiş bağlamda söylemlerin çözümlenmesine bağlı bir okuma yöntemidir. Bu sebeple, okuyucuyu görünmeden etkileyen etmenlerin belirlendiği ikinci bir okuma yöntemidir (Bilgin, 2014). Bu bağlamda yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler okunmuş ve analiz edilmiştir.

Verilerden anlamlı bütünler oluşturmak için tümdengelsel ve tümevarımsal yöntem kullanılmıştır. Kapalı bir kodlamadan yararlanılarak alanyazındaki çalışmalar göz önünde bulundurularak alt temalar ve ana temalar ortaya konulmuştur ve sonra sahadaki çalışmalar ışığında açık bir kodlamayla alt temalar ve ana temalar yeniden belirlenmiştir. Yani, alandaki çalışmalardan esinlenilerek içerik analizi yapılmıştır. Yüce (2018), eserindeki temalardan faydalanılmış ve temalar tamamlanmıştır.

Verileri yorumlamada ise betimleyici analizden yararlanılmıştır. Betimleyici analiz yönteminde katılımcılardan elde edilen bilgiler önce temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bunun yanı sıra betimsel analiz yöntemi kullanılırken görüşme yapılan bireyin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara da sık sık yer verilir. Betimsel analizde veriler betimlenir daha sonra ise, betimlenen bu veriler açıklanır ve yorumlanır. Son olarak elde edilen verilerin neden-sonuç ilişkisine göre irdelenir ve nihayetinde bir takım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Katılımcıların Özellikleri

Çalışma grubu, ilkokul düzeyinde eğitim-öğretim gören Türk öğrenciler, geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciler ve bu okulda görev yapan öğretmenler ve yöneticilerden oluşmaktadır. Çalışma grubuna geçici koruma altında bulunan 7 Suriyeli öğrenci, 7 Türk öğrenci, 8 öğretmen ve 2 yönetici dahil edilmiştir. Böylece toplamda 24 katılımcı, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya başlamadan önce, katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmanın gönüllü katılıma dayalı olduğu vurgulanmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin isimleri kullanılmamış ve öğrenci, öğretmen ve yöneticilere rumuzlar verilmiştir. Rumuzlar verilirken katılımcının özelliğine göre (Türk Öğrenci: TÖ, Suriyeli Öğrenci: SÖ, Öğretmen: Ö, Yönetici: Y), oluşturulmuştur.

Katılımcılara ait demografik bilgiler görüşmeler sırasında toplanmış olup Türk öğrenciler, Suriyeli öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilere ait demografik veriler aşağıdaki tabloda belirtilen şekildedir.

Tablo 1: Suriyeli Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Yaşı	Cinsiyeti	Sınıf	Okula Ara Verme	Türkçe Düzeyi	Türkiye'de Bulunduğu Yıl
S1	11	Kız	3	Yok	Orta	3 Yıl
S2	10	Erkek	4	1 Yıl	Orta	3 Yıl
S3	10	Erkek	3	Yok	Kötü	1 Yıl
S4	12	Kız	3	1 Yıl	İyi	3 Yıl
S5	12	Kız	4	Yok	Orta	2 Yıl
S6	9	Erkek	4	Yok	Kötü	1 Yıl
S7	11	Erkek	4	Yok	Kötü	1 Yıl

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya 7 Suriyeli öğrenci dahil edilip olup bunların yaşları 9 ile 12 arasında değişmektedir. Görüşülen Suriyeli öğrencilerden üçü kız, dördü ise erkektir. Bu öğrencilerin hepsi ilkokul seviyesinde olup üçü 3. sınıfa, dördü ise 4. sınıfa gitmektedir. Beş öğrenci okula ara

vermeden devam etmesine rağmen iki öğrenci bir yıl okula ara vermiştir. Bir öğrenci Türkçeyi iyi bildiklerini belirtmiştir, 3 öğrenci orta düzeyde, 3 öğrenci ise düşük düzeyde Türkçeyi bildiklerini belirtmiştir. Öğrenciler 1 yıla 3 yıl arasında değişen sürelerde Türkiye’de yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 2: Türk Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Sınıf	Sınıftaki Suriyeli Öğrenci Sayısı	Suriyeli Arkadaş Sayısı	Suriyeli Öğrencilerle Geçirdiği Yıl
T1	10	Kız	3	2	2	2 Yıl
T2	11	Erkek	4	5	3	3 Yıl
T3	10	Kız	4	5	3	1 Yıl
T4	9	Erkek	3	6	4	3 Yıl
T5	12	Kız	4	4	2	2Yıl
T6	9	Erkek	3	7	1	1 Yıl
T7	12	Erkek	4	5	5	1 Yıl

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırma kapsamında 7 Türk öğrenciyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin yaşları 9 ile 12 arasında değişmektedir. Görüşülen öğrencilerin 3’ü kız öğrenci, 4’ü erkektir. Bu öğrenciler ilkökul seviyesinde olup üçü 3. sınıfa, dördü 4. sınıfa gitmektedir. Öğrencilerin sınıflarında 2 ile 7 arasında Suriyeli öğrenci bulunmaktadır. Suriyeli arkadaş sayısı ise 1 ile 5 arasında değişmektedir. Türk öğrencilerin koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle aynı sınıfta bulunma süreleri 1 ile 3 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 3: Yönetici ve Öğretmenlere Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Yaşı	Cinsiyeti	Öğretmenlik Deneyimi	Suriyeli Öğrencilerle Çalışma Deneyimi
Y1	49	Erkek	29	5 Yıl
Ö1	46	Kadın	25	5 Yıl
Ö2	60	Kadın	32	3 Yıl
Ö3	43	Kadın	21	4 Yıl
Y2	45	Kadın	20	2 Yıl
Ö4	38	Erkek	17	3Yıl
Ö5	39	Kadın	16	4 Yıl
Ö6	50	Erkek	25	3 Yıl
Ö7	47	Kadın	23	1 Yıl
Ö8	32	Kadın	6	2 Yıl

Tablo 3’te belirtildiği gibi araştırmaya 2 yönetici ve 8 öğretmen dahil edilmiştir. Yönetici ve öğretmenlerden 3’ü erkek olup 7’si kadındır. 32 ile 60 yaş arasındaki öğretmenlerin öğretmenlik deneyimleri 6 ile 29 yıl arasında değişmektedir. Suriyeli öğrencilerle çalışma deneyimleri ise 1 yıl ile 5 yıl arasında değişmektedir.

Geçerlilik, Güvenirlilik ve Etik

Bu araştırmada güvenilirliğin ve geçerliliği sağlanmasında; inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık yollarına başvurulmuştur. Bu bağlamda; araştırmada inandırıcılığı sağlamak için veri toplama araçlarını oluşturma, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve raporlanması aşamalarında uzman desteği alınmıştır. Bununla birlikte araştırmanın inandırıcılığını sağlamak için veri çeşitlenmesine gidilerek Türk öğrenci, Suriyeli öğrenci, yönetici ve öğretmenlerden veriler toplanmıştır. Aktarılabilirlik ilkesi göz önünde bulundurularak çalışmada doğrudan alıntılama ve bunların yorumlanmasıyla sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Tutarlılığın sağlanabilmesi için ise veri toplama ve analiz aşamalarında alan yazında dikkate alınmış, uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Ana tema ve alt temalar oluşturulurken benzer temaların oluşturulması tercih edilmiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Etik Değerlendirmeyi Yapan Kurul Adı: OMÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik Değerlendirme Kararının Tarihi: 23.06.2020

Etik Değerlendirme Belgesi Sayı Numarası: 2020/363

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada yer alan alt problemlere göre araştırmada elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Göç Yoluyla Gelen Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumlarıyla İlgili Türk Öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Bulgular

Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etmenler, Türk öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu 3 ana tema şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu ana temalar “sosyo-kültürel faktörler”, “iletişimsel faktörler” ve “akademik faktörler” olarak adlandırılmıştır. Bu ana temalara bağlı alt temalar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

Sosyo-kültürel Etkenler

Görüşmelerde Türk öğrencilere, Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen faktörlere dair görüşlerini belirtmeleri için çeşitli sorular sorulmuştur. Kendilerinin farklı bir ülkede eğitim-öğretim alması durumunda okula uyum sağlamaları için ne tür beklentilerinin olduğu sorulmuştur. Bu sorulardan alınan cevaplarla “sosyo-kültürel etkenler ana teması” oluşturulmuştur. Bu ana temaya bağlı alt temalar aşağıdaki Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4: Sosyo-kültürel Etkenler (Türk Öğrenciler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
Sosyo-kültürel Etkenler	Akran Kabulü	6	86
	Oyun	4	57
	Kültürel Farklılık	3	43

Tablo 4’te görüldüğü gibi Suriyeli öğrencilerin okula uyumunda sosyo-kültürel etkenler olarak katılımcıların, akran kabulü, oyun ve kültürel farklılık alt temaları altında yer alabilecek cevaplar verdikleri görülmektedir. Katılımcıların kültürel farklılığın okula uyumu olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir; buna karşın akran kabulü ve oyunun okula uyumunu olumlu etkileyen etmenler olarak ifade ettikleri söylenebilir.

Türk öğrencilerce belirtilen okula uyumu etkileyen durumlardan sosyo-kültürel etkenler ana teması altında katılımcıların altı tanesinin belirttiği “akran kabulü” olduğu görülmektedir. Katılımcı T2 bu , “İyi arkadaşlar, biraz sessizler sadece.” cevabını vermiştir. Onlarla nasıl bir arkadaşlık kurmak istedikleri sorulmuştur. Katılımcı T6’nın beklentisini, “Arkadaşlık yapmalarını isterdim, beni sevmelerini isterdim.” demiştir. T7 başka ülkede yaşamak zorunda olsaydı beklentisi ne olurdu sorusuna “Buradaki arkadaşlarım gibi olmalarını isterdim.” ifadesiyle açıklamıştır. Akran kabulünün önemi Türk öğrencilerin sorulara vermiş olduğu cevaplardan da anlaşılmaktadır.

Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında Türk öğrencilerin belirttiği diğer önemli etmen “oyun”dur. Dört Türk öğrenci, Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında oyunun önemini belirtmiştir. T3 Suriyeli öğrencilerin okula alışmasına yönelik ne yaptığı sorulduğunda, “Suriyeli arkadaşlarımıza aramıza aldık. Onlarla oyunlar oynadık” diye cevap vermiştir. T5 aynı soruya, “Mahallede Suriyeli arkadaşlarımla oyunlar oynuyoruz; onların oyunları biraz karışık ama güzel bunları öğrendim hemde

eğlenceliydi." ifadelerini kullanmıştır. Bu ifadelerden öğrencilerin oyun sayesinde daha kuvvetli sosyal bağlarının olduğu olumlu bir sosyo-kültürel bağın oluştuğunu göstermektedir

Türk öğrencilerin belirtmiş olduğu görüşlerin de kültürel farklılığın Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Üç Türk öğrenci kültürel farklılığın okula uyumu olumsuz etkileyen faktör olduğunu dile getirmiştir. T2 bu durumu, "Onların okula getirdikleri beslenmeleri farklı." diyerek dile getirirken T7 kültürel farklılığı, "Onların evlerinde herkes yere oturuyor, yemeği de yerde yiyorlar." ifadelerini kullanmıştır. Bu durumdan ötürü kültürel farklılığın okula uyumda problemler oluşturduğu söylenebilir.

Görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu sağlamasında sosyal etkinliklerin, okul tarafından kabul edici bir iklim yaratmanın ve birbirini tanıyarak benzer yönleri oluşturulmasının önemli olduğu görülmüştür. Akran kabulü, öğrenciler arasındaki oyunlar Suriyeli öğrencilerin uyumunu artırmada önemli etmenlerdir.

İletişimsel Etkenler

Türk öğrencilere Suriyeli öğrencilerle olan iletişimlerine yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulara katılımcıların vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda "iletişimsel etkenler ana teması" oluşturulmuştur. Tablo 5’de bu ana tema ve alt temaları yer verilmiştir.

Tablo 5: İletişimsel Etkenler (Türk Öğrenciler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
İletişimsel Etkenler	Dil Engeli	6	86
	İletişim Kurma	5	71
	Empati	3	43

Tablo 5’e bakıldığında Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında iletişimsel etkenler olarak dil engeli, iletişime geçme, empati alt temaları mevcuttur. Dil engeli okula uyumu güçleştirirken iletişime geçme ve empati okula uyumu artırdığı söylenebilir.

İletişimsel etkenlerde en çok problem yaratanın dil engeli olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların 6 tanesi, Suriyeli öğrencilerin dil engeli yaşadığını söylemiştir. Öğrencilere sorulan "Suriyeli öğrencilerin okula alışmalarında ne gibi güçlükler yaşadıkları?" şeklindeki soruya vermiş oldukları cevaplar; T4 "Arkadaşlarımız Türkçe konuşamadıkları için yalnız kalıyor ve bazen oyunlara katılmıyor."T6 "Arkadaşlarımız öğretmenlerimizin sorduğu soruları Türkçe anlamadıkları için cevaplayamıyor." diyerek ifade etmeye çalışmıştır. Suriyeli öğrencilerin yaşamış oldukları dil probleminin okula arkadaşlarına ve öğretmenlerine uyumlarını zorlaştırdığı söylenebilir.

Suriyeli öğrencilerin Türk öğrenciler ile kurmuş olduğu iletişim okula uyumu etkileyen bir diğer faktördür Bununla ilgili beş katılımcı Suriyeli öğrencinin okula uyumları için iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. T3 "Sınıfa ilk geldiklerinde yanına oturdum, ona okulu gezdirdim, onu arkadaşlarımla tanıştırdım." demiştir. Sonuç olarak Türk öğrenciler Suriyeli öğrencilerle iletişime geçmeye çalışmıştır ve dil engeli bu durumu olumsuz etkilemiştir.

Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen iletişimsel etkenlerden bir tanesinin de empati olduğu Türk öğrencilerle yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. 3 Türk öğrenci Suriyeli öğrencilere karşı empatik bakış açısına sahip olduklarını ifade edici cevaplar vermişlerdir. Katılımcılardan T3, "Onların yerinde olmak istemezdim, burada yabancılar, keşke kendi ülkelerinde olsalar, evlerini, odalarını özlerler" biçiminde dile getirmiştir. Bu durumdan hareketle Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilerin durumunu anlamaya çalıştığı ve kendilerini onların yerine koyduğu ifade edilebilir. Bu durumun okula uyumu olumlu etkileyebileceği söylenebilir. İletişime dayalı problemlerin Suriyeli öğrencilerin okula uyum sorunlarını artmasına sebep olduğu söylenebilir.

Akademik Etkenler

Görüşmelerde katılımcılar Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamasında görüşlerini belirtmek amacıyla çeşitli sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcılara Suriyelilerin yaşadığı sorunların neler olduğuna dair onlara nasıl yardımcı olabileceklerini ve buna benzer durumlarda nasıl beklentiler içinde olacaklarına dair sorular sorulmuştur. Sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulardan oluşan alt temalar aşağıda tablo 6'da belirtilmiştir.

Tablo 6: Akademik Etkenler (Türk Öğrenciler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
Akademik Etkenler	Öğretmen Çabası	6	86
	Akran Desteği	5	71
	Akademik Hazırbulunuşluk	3	43

Tablo 6 incelendiğinde akademik etkenler ana teması altında; öğretmen çabası, akran desteği, akademik hazırbulunuşluk alt temaları bulunmuştur. Öğretmen çabası ve akran desteği Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırırken akademik hazırbulunuşluğun okula uyumu güçleştirdiği söylenebilir. Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında etkili olan akademik etkenlerden öğretmen çabası, en çok ifade edilen etmendir. Katılımcıların 6 tanesi, öğretmenlerin çabalarının Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Katılımcılardan T6 "Öğretmenimiz dersin çoğunu Suriyeli arkadaşlarımıza okuma-yazma öğretmek için harcıyor. Önceden böyle değildi herkese aynı şekilde davranırdı." şeklinde dile getirmiştir. Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin derslerinde başarılı olması için çaba gösterdikleri görülmüştür.

Suriyeli öğrencilerin okula uyumları konusunda Türk öğrencilerinin belirtmiş olduğu akademik etkenlerden bir tanesi de akran desteğidir. 6 Türk öğrenci, Suriyeli öğrencilerin dersler konusunda Türk öğrencilerden destek aldığı yönünde bildirmiştir. Katılımcılardan T2 "Derslerde öğretmenimizin vermiş olduğu ödevi yapmaları için yanında oturduğumuz Suriyeli arkadaşlarımıza yardımcı oluyoruz, onların kalemi, silgisi olmasa veriyorum." ifadeleriyle dile getirmiştir. Katılımcılardan olan T5 "Evlerimiz yakın, akşamları ödevleri bazen birlikte yapıyoruz" diyerek belirtmiştir.

Türk öğrenciler Suriyeli öğrencilerin okula uyumunda etkili olan akademik etkenlerden akademik hazırbulunuşluk düzeyleridir. Katılımcılar akademik hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük seviyede olduğunu ve bu nedenle derslerde etkili olamadıklarını söylemişlerdir. Katılımcılardan T1, "Öğretmenlerimiz soru sorduğunda parmak kaldırmıyorlar, öğretmen tahtaya da kaldırırsa cevap vermeden oturuyorlar. Toplama bile yapamıyorlar." diyerek ifade etmiştir. Sonuç itibarıyla Suriyeli öğrenciler dilin etkisi ile düşük akademik performansa sahiptir. Bu da okula uyumlarını olumsuz etkilemektedir.

Suriyeli öğrencilerin akademik hazırbulunuşluk düzeyi Türk öğrencilerin hazırbulunuşluğundan düşük seviyededir ondan dolayı sınıfta seviye farkı oluşmakta bu durum ise okula uyumu olumsuz yönde etkilemektedir. Akran desteği konusunda yapılan planlı çalışmaların Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir. Öğretmenlerin çabasının sınıf ortamında akademik başarıya katkı sağlayacağı söylenebilir.

Göç Yoluyla Gelen Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyum Durumuyla İlgili Suriyeli Öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Bulgular

Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etmenler, Suriyeli öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu 3 ana tema ortaya çıkmıştır. Bu ana temalar "sosyo-kültürel etkenler", "iletişimsel etkenler" ve "akademik etkenler" olarak adlandırılmıştır. Bu ana temalara bağlı alt temalar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

Sosyo-kültürel Etkenler

Görüşmelerde Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamaları için nelerin gerektiğine yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulardan alınan cevaplarla “sosyo-kültürel etkenler ana teması” oluşturulmuştur. Bu ana temaya bağlı alt temalar aşağıdaki Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7: Sosyo-kültürel Etkenler (Suriyeli Öğrenciler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
Sosyo-kültürel Etkenler	Akran Kabulü	6	86
	Öğretmen Kabulü	6	86
	Kültürel Farklılık	4	58

Tablo 7 incelendiğinde; Suriyeli öğrencilerin okula uyum düzeylerini etkileyen sosyo-kültürel etkenler konusunda katılımcıların akran kabulü, öğretmen kabulü, kültürel farklılık alt temalarının altında yer alabilecek cevaplar verdikleri görülmektedir. Katılımcıların kültürel farklılığı okula uyumu olumsuz etkileyen faktör olarak ifade edildiği ancak akran kabulü ve öğretmen kabulünün ise okula uyumu olumlu etkileyen etkenler olarak belirtilebilir.

Suriyeli öğrenciler okula uyumlarında sosyo-kültürel etkenlerden akran kabulünü dile getirmişlerdir. 6 Suriyeli öğrenci akranlarının tutumlarından memnun olduklarını, akranlarının onlara iyi davrandıklarını ifade etmişlerdir. S2 “Arkadaşlarının sürekli ona yardımcı olduğunu kalemlerini, silgilerini paylaştıklarını, kardeş gibi olduklarını” ifade etmiştir. Sonuç olarak Türk öğrenciler akranlarına destek oldukları kabullenici destekleyici tutumlarının Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını olumlu katkısı söylenebilir.

Suriyeli öğrencilere göre okula uyumunda etkili sosyo-kültürel etkenlerden bir diğeri ise “öğretmen kabulü”dür. Suriyeli öğrencilerden altı tanesi öğretmenleri tarafından kabul edildiklerini ve bundan dolayı memnun olduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan S3 “Öğretmenlerim çok iyi, bana hiç kızmıyor, hep gülüyor.” demiştir. S5, “Öğretmenlerim bana iyi davranıyorlar.” şeklinde cevap vermiştir. Sosyo-kültürel etmenler bir diğeri ise “kültürel farklılık’tır. Katılımcı S3 “Bayan öğretmenler bana neden hediye verdi, anlamlandıramadım.” şeklinde ifade etmiştir.

Sonuç olarak okulda var olan kabullenici bir iklimin okula uyumu olumlu yönde etkilediği ve Suriyeli öğrencilerin okula bu sayede daha iyi uyum sağlayabilecekleri ifade edilebilir. Buna karşın kültürel farklılıkların okullarda uyumu etkileyen bir etmen olduğu göz önünde bulundurulduğunda Suriyeli öğrencilerin kültürlere alışmaları gerektiği ve belli bir süreye ihtiyaç duydukları söylenebilir.

İletişimsel Etkenler

Türk öğrencilere, Suriyeli öğrencilerle olan iletişimlerine yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulara katılımcıların vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda "iletişimsel etkenler ana teması" oluşturulmuştur. Tablo 8’de bu temalar yer verilmiştir.

Tablo 8: İletişimsel Etkenler (Suriyeli Öğrenciler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde(%)
İletişimsel Engeller	Dil Engeli	7	100

Tablo 8’e bakıldığında Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında iletişimsel etkenler olarak dil engeli altında yer alabilecek cevaplar verdikleri görülmektedir.

İletişimsel etkenler ana temasında katılımcıların verdiği cevaplardan ortaya çıkan tek durum dil engeli olarak görülmektedir. Katılımcıların 7’si dil engeli dolayısıyla okula uyum sağlamada problemler yaşadığını ve dil öğrenmeye ihtiyacı olduğunu söylemiştir. S6 dilden zayıf olduğunu “Türkçem zayıf ondan zorlanıyorum, anlamıyorum, arkadaşlarımdan bir şey istemek istediğimde anlatamadığım oluyor.” şeklinde söylemiştir. Sonuç olarak dil engelinin Suriyeli öğrencileri okula ve arkadaşlarına

uyum sağlamalarında zorladığı görülmektedir. Dil engeli okula uyum konusunda problemlere neden olan bir faktör olarak dile getirilmiştir.

Akademik Etkenler

Görüşmelerde katılımcılara Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamasında görüşlerini belirtmeleri için çeşitli sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Katılımcılara Suriyelilerin yaşadığı sorunların neler olduğuna dair onlara nasıl yardımcı olabileceklerini ve buna benzer durumlarda nasıl beklentiler içinde olacaklarına dair sorular sorulmuştur. Sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulardan oluşan alt temalar aşağıdaki tablo 9'da belirtilmiştir.

Tablo 9: Akademik Etkenler (Suriyeli Öğrenciler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
Akademik Etkenler	Öğretmen Çabası	5	71
	Akademik Hazırbulunuşluk	4	57
	Okula Ara Verme	3	43
	Eğitimsel Farklılıklar	2	29

Tablo 9'da görüldüğü gibi katılımcıların okula uyumlarını etkileyen akademik etkenlere yönelik olarak, öğretmen çabası, akademik hazırbulunuşluk, okula ara verme, eğitimsel farklılıklar, alt temaları oluşturulabilir. Bu etkenlerin uygun şartlarda okula uyumu olumlu, uygun olmayan şartlarda olumsuz etkilediği söylenebilir.

Tablo 9'da Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen akademik etkenlerden birinin "öğretmen çabası" olduğu görülmektedir. Beş katılımcı öğretmenlerin dersi anlaması için ellerinden geleni yaptıklarından bahsedildiği görülmüştür. S3 "Öğretmenim derste anlamadığımı söylediğimde, ben tekrardan anlatıyor, tahtadakileri yazmama yardımcı oldu hep." demiştir. S5 "Öğretmenimiz her şeyi anlatıyor, oyunlarla anlatıyor, her şeyi tekrarlıyor" demiştir. Bundan yola çıkılarak öğretmenlerin öğrenci ayırımı yapmaksızın öğretmeye çalıştığı görülmüştür.

Suriyeli öğrencilerin okula uyumunda etkili diğer akademik etmen; "akademik hazırbulunuşluk" dört katılımcı akademik olarak Türk öğrencilerle aynı sınıfta olmak için akademik altyapıyı sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. S2 "Ben dersleri anlamıyorum, değişik harfler bundan dolayı zorlanıyorum." ifadesini kullanmıştır. Sonuç olarak Suriyeli öğrencilerin akranlarına göre başarısız oldukları ve bu durumun sebebinin dil olduğunu ifade etmişlerdir.

Okula ara verme faktörü de okula uyumu etkileyen bir durumdur. Suriyeli öğrencilerden ikisi de eğitimlerine 1 yıl ara vermişlerdir. S4 "Okula bir yıl gitmediğim için okula şimdide gelmek istemiyorum, sıkılıyorum." demiştir. Okula ara veren bu öğrenciler yaş seviyelerine göre daha alt sınıflara devam etmektedir. Akademik anlamda sınıf seviyesinin gerisindedirler. Okula ara verme akademik anlamda okula uyumu olumsuz etkilemiştir.

Tablo 9'daki eğitimsel farklılık alt teması okula uyumu olumsuz yönde etkileyen bir diğer etmendir. S2 "Suriye'den farklı olarak burada öğretmenler oyunlarla öğretmeye çalışıyor." demiştir. S5 "Konular, dersler daha farklı" olduğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak Türkiye ve Suriye eğitim sistemlerinin birbirlerinden farklı olduğu bundan dolayı da bu durumun öğrencilerin derse uyumunu olumsuz etkilediği söylenebilir.

Göç Yoluyla Gelen Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumlarıyla İlgili Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Bulgular

Göç yoluyla gelen Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etmenler; yönetici ve öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu 4 ana tema şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu ana temalar

“sosyo-kültürel etkenler,” “ailesel ve toplumsal etkenler,” “iletişimsel etkenler” ve “akademik etkenler” olarak adlandırılmıştır. Bu ana temalar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

Sosyo-kültürel Etkenler

Görüşmelerde katılımcılara Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etkenlere dair görüşlerini belirtmeleri için çeşitli sorular sorulmuştur. Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamaları için nelerin olmasını istediklerine yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulardan alınan cevaplarla “sosyo-kültürel etkenler ana teması” oluşturulmuştur. Bu ana temaya bağlı alt temalar aşağıdaki Tablo 10’da yer verilmiştir.

Tablo 10: Sosyo-kültürel Etkenler (Yönetici ve Öğretmenler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
Sosyo-kültürel Etkenler	Öğretmen ve Yönetici Kabulü	7	70
	Sosyal Etkinlik	6	60
	Akran Kabulü	4	40
	Kültürel Farklılık	3	30
	Ekonomik Sebepler	3	30

Tablo 10'a göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen 5 farklı sosyo-kültürel faktör; yönetici ve öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Bu etkenler; akran kabulü, ekonomik nedenler, kültürel farklılıklar, öğretmen ve yönetici kabulü, sosyal etkinlikler şeklinde alt temalar elde edilmiştir. Bu etmenlerden bazıları Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına katkı sağlarken bazılarının Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını olumsuz yönde etkilediği yönetici ve öğretmen görüşmelerinde dile getirilmiştir.

Yönetici ve öğretmenlerin en çok dile getirdikleri durum Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında sosyo-kültürel etkenlerden bir tanesi öğretmen ve yönetici kabulüdür. Öğretmen ve yöneticilerden 7 tanesi kabullenici tutumun okula uyumu artırdığı yönünde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan birçoğu Suriyeli öğrencileri ilk başta kabullenemediklerini, onlara önyargı ile yaklaştıklarını ancak belli bir süre sonra bu öğrencileri Türk öğrencilerden farklı görmediklerini ifade etmişlerdir. İlk baştaki kabullenici olmayan tutumu Y1 şu şekilde ifade etmiştir: “Öğretmenlerin hepsi başta bu öğrencilere sıcak davranmadı çünkü iletişim kuramadık ve bir sürü uğraşmamız gereken iş yükü ve problem oldu ama zamanla hepimiz bunları aştık.” demiştir.

Ö2 kabullenici tutumunu şu şekilde ifade etmiştir: “Türk öğrenci ya da Suriyeli öğrenci diye bir bakış açısı yanlış öğrencilerimizin hepsi bizim yavrularımız. Öğrencilerimize de bu arkadaşınız Suriyeli şeklinde bir ayrımında bulunmuyorum ve öğrenciler arasında Türk-Suriyeli şeklinde bir ayrışma söz konusu değil.” Ö3: “Tüm öğretmenler Suriyeli öğrencilere karşı hoşgörülü ve sabırlı davranıyor bu tutum öğrencilerin okula uyumunu pozitif etkiliyor. Zaten böyle olmasa burada hiçbir öğrenci fayda sağlayamaz”, Ö6: “Suriyeli öğrencilere bu okulun onlar için var olduğunu hissetmeleri için çabalyoruz.” Öğretmen ve yönetici görüşlerinden anlaşıldığı üzere Suriyeli öğrencileri kabullenici tavrın bu öğrencilerin okula uyumlarını artırdığı söylenebilir.

Sosyo-kültürel etkenlerden sosyal etkinlik için 6 katılımcı Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu olumlu etkileyen başka bir etkenler olduğundan bahsetmiştir. Y2: “Sosyal etkinlikler sayesinde Türk öğrenciler ve Suriyeli öğrenciler kaynaşıyorlar, öğrenciler ilk başlarda Türk öğrenci-Suriyeli öğrenci şeklinde farklı gruplarla oyunlar içerisindeyken artık Türk öğrenci-Suriyeli öğrenci ayrımı olmaksızın bu öğrenciler birlikte oyunlar oynuyorlar.” Ö7 “Ne kadar fazla oyun etkinlik yapılırsa öğrencilerin birbirleriyle kaynaşması o kadar fazla düzeyde artıyor. Sınıfta takım sporları ve etkinliklerinde Suriyeli öğrencilerin daha mutlu olduğunu gördüm.” Demiştir. Öğretmen ve yönetici görüşlerinden yola çıkılarak sosyal etkinliklerin okula uyumu artırıcı bir etmen olduğu söylenebilir.

Tablo 10' a göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunda etkili bir diğer sosyo-kültürel etmen ise akran kabulüdür. Öğretmen ve yöneticilerden 4 tanesi akran kabulünün okula uyumu olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Ö5 "Türk öğrenciler başlarda Suriyeli öğrencileri kabul edemediler; bunlar neden bizim okulumuza geldiler, neden bizimle aynı sınıftalar şeklinde söylediler. Ama artık aynı sırayı paylaşıyor, arkadaşlarına destek olmaya çalışıyorlar." Ö7 "Türk öğrencilerin ilk başta Suriyeli öğrencilere olumsuz yaklaşımları sınıf ortamına büyük zararlar verdi. Öğrencilerin birbirlerine alışmaları için genelde aracı rolü üstlendik ama çocuklarda arkadaş canlısı davranmayı yetişkinlerden daha iyi becerdiğini söyleyebilirim." şeklinde ifade etmiştir." Suriyeli öğrencilerin okula ve sınıfa kabulü zaman alsa da akran kabulü gerçekleştiği söylenebilir.

Tablo 10'a göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunda etkili bir diğer sosyo-kültürel etmen ise kültürel farklılıktır. Öğretmen ve yöneticilerden 3 tanesi kültürel farklılığın okula uyumu etkilediğini belirtmiştir. Ö4 "Suriyeli öğrencilerin eğitim-öğretime Arapçayla başlamaları deftere tersten yazmalarına, kitabı tersten okumaya çalışmaları sınıftaki Türk öğrencileri biraz şaşırttı.."Ö5 "Suriyeli öğrenciler biraz daha tutucu ya da bedenlerine uymayan bir giyim tarzıyla okula gelmeleri akranlarını şaşırttı." Demıştır. Bu durum kültürel farklılıkların okulda Suriyeli öğrencilerin uyumunu etkileyen bir faktör olarak ortaya çıktığını göstermektedir.

Tablo 10'a göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunda etkili bir diğer sosyo-kültürel etmen ise ekonomik nedenlerdir. Öğretmen ve yöneticilerden 3 tanesi ekonomik nedenlerin okula uyumu etkilediğini belirtmişlerdir. Ö1 "Suriyeli öğrenciler maddi yetersizlik sebebiyle kalem, silgi gibi araç gereçleri dahi alamıyor ve bu durum öğrencilerin kendilerini mutsuz hissetmelerine sebep oluyor. Çoğu kez kantinden arkadaşlarının aldıklarına bakıp duruyorlar, ciddi ekonomik sıkıntılar yaşadıklarını fark ediyoruz." şeklinde belirtmiştir. Ekonomik yetersizliklerin Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Ailesel ve Toplumsal Etkenler

Görüşmelerde katılımcılara Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etkenlere dair görüşlerini belirtmeleri için çeşitli sorular sorulmuştur. Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamaları için nelerin olmasını istediklerine yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulardan alınan cevaplarla "ailesel ve toplumsal etkenler ana teması" oluşturulmuştur. Bu ana temaya bağlı alt temalar aşağıdaki Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 11:Ailesel ve Toplumsal Etkenler (Yönetici ve Öğretmenler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
Ailesel ve Toplumsal Etkenler	Suriyeli Velinin Tutumu	5	50
	Toplumun Tutumu	4	40
	Türk Velinin Tutumu	3	30

Tablo 11'e göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen ailesel ve toplumsal etmenlerden bir tanesi Suriyeli velinin tutumudur öğretmen ve yöneticilerden 5 tanesi Suriyeli öğrencilerin velilerinin çocuğa ve okula yönelik tutumlarının Suriyeli öğrencinin okula uyumunu etkilediğini belirtmiştir. Y2 "En küçük problemde veli okula geliyor, öğretmenle kavga etmeye çalışıyor." Suriyeli velilerin okula karşı tutumları Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen önemli bir etmenddir. Tablo 11'e göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen ailesel ve toplumsal etmenlerden bir tanesi de toplumsal tutumdur. Öğretmen ve yöneticilerden 4 tanesi toplumsal tutumun Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkilediği yönünde görüş belirtmiştir. Ö8 "Öğrencilerimizin okulda ve evdeki ihtiyaçlarını karşılamaları için elimizden gelen maddi ve manevi desteği veriyoruz ancak bu velilerin toplumsal kaynaşmaya destekleri olduğunu düşünmüyorum. Kış geldi evlerinde soba olmayan 8

öğrencimiz için soba ve yakacak temin ettik ama bunlarla bitmiyor.” şeklinde ifade etmiştir. Toplumsal tutumun Suriyeli öğrencilerin okula uyumları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 11’e göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen ailesel ve toplumsal etmenlerden bir tanesi de Türk velinin tutumu olduğu söylenebilir. Öğretmen ve yöneticilerden 3 tanesi velinin tutumunun Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkilediğini belirtmişlerdir. Ö4 “Türk veli biz her türlü vergimizi veriyor vatanımız milletimiz için çalışırken Suriye’den gelip benim öğrencim ile aynı haklara sahip olmasını kabullenemiyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Y1 “Anne ve babalar Suriyeli öğrencilerin olmadığı ya da daha az olduğu sınıflarda öğrencilerinin eğitim-öğretim görmesine istiyorlar.” şeklinde ifade etmiştir. Türk velilerin tutumu Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen önemli bir etmenddir.

İletişimsel Etkenler

Görüşmelerde katılımcılara Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etkenlere dair görüşlerini belirtmeleri için çeşitli sorular sorulmuştur. Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamaları için nelerin olmasını istediklerine yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulardan alınan cevaplarla “iletişimsel etkenler ana teması” oluşturulmuştur. Bu ana temaya bağlı alt temalar aşağıdaki Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12: İletişimsel Etkenler (Yönetici ve Öğretmenler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
İletişimsel Etkenler	Dil Engeli	10	100
	İletişime Geçme	3	30

Tablo 12’ye göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen iki farklı iletişimsel faktör vardır. Bunlar dil engeli ve iletişime geçmektir. Öğretmen ve yöneticilerin tamamı Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında dil engelinin güçlükler yaşattığını belirtmiştir. Öğretmen ve yöneticilerden 4 tanesi ise iletişime geçme becerisinin Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkilediği yönünde görüş belirtmiştir.

Tablo 12’ye göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen etmenlerden bir tanesi dil engelidir. Öğretmen ve yöneticilerin tamamı dil engeli sebebiyle Suriyeli öğrencilerin okula uyumda sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Ö5 “Öğrencilere öğretmenimiz gerekiyor ki öğrenciler okuyup yazabilsinler bu öğrenciler dersten ziyade okul içerisindeki ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde Türkçeye dahi sahip olmadığı için sınıf ortamında sıkılıyor.” Öğretmen ve yönetici görüşlerinden hareketle dil sorunu bu öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen en önemli etmen olduğu söylenebilir.

Tablo 12’ye göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen etmenlerden bir tanesi de iletişime geçmektedir. Öğretmen ve yöneticilerden 3 tanesi Suriyeli öğrencilerle iletişime geçme problemi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ö3 “En büyük sorunumuz iletişim, iletişime geçmek için öğrencilerden bir taraf harekete geçse çok güzel sonuçlar alınıyor diyebilirim. Ayrıca iletişime geçmede öğrenciler başta ön yargılı olsa da zamanla paylaşımların arttığını gördüm” şeklinde ifade etmiştir. Öğretmen ve yönetici görüşlerinden anlaşıldığı üzere dil ve iletişim problemi sorun olarak birbirini etkilemektedir.”

Akademik Etkenler

Görüşmelerde katılımcılara Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etkenlere dair görüşlerini belirtmeleri için çeşitli sorular sorulmuştur. Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamaları için nelerin olmasını istediklerine yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulardan alınan cevaplarla “akademik etkenler ana teması” oluşturulmuştur. Bu ana temaya bağlı alt temalar aşağıdaki Tablo 13’te yer verilmiştir.

Tablo 13: Akademik Etkenler (Yönetici ve Öğretmenler)

Ana Tema	Alt Temalar	F	Yüzde (%)
Akademik Etkenler	Akademik Hazırbulunuşluk	8	80
	Sınıf İçi Düzenleme	5	50
	Seviye Farkı	3	30

Tablo 13'e göre Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen 3 farklı akademik faktör vardır. Bunlar akademik hazırbulunuşluk, sınıf içi düzenleme, seviye farklılığı şeklinde alt temalar elde edilmiştir.

Tablo 13'e göre öğretmen ve yöneticiler tarafından Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında akademik etkenlerden akademik hazırbulunuşluk üzerine 8 katılımcı görüş belirtmiştir. Akademik hazırbulunuşluk olarak Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Ö4 "Suriyeli öğrencilerin öğrenim gördüğü müfredatla bizim müfredatın farklılığı tek başına sorun olmaya yetiyor. Alfabe bile akademik hazırbulunuşluk konusunda ciddi zamanımızı alıyor" şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 13'e göre öğretmen ve yöneticiler tarafından Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında sınıf içi düzenlemeler üzerine 5 kişi görüş belirtmiştir. Öğretmenler sınıf içi düzenlemeler yaptıklarından bahsetmişlerdir. Ö4 "Suriyeli öğrencilerden Türkçeyi bilen çocuklarla Türkçe bilmeyen çocukları birlikte oturttum, duyuşsal metaryalleri artırmaya çalıştım sınıf ortamında. Ö6 "Öğretim yöntem ve tekniklerinde farklılıklar deneyerek öğrencilerin dersi anlamalarını sağlamaya çalışıyorum." Öğretmen ve yöneticilerin Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu artırmak ve onların derse katılımlarını sağlamak için çeşitli yöntemler denediklerini söyleyebiliriz.

Tablo 13'e göre öğretmen ve yöneticiler tarafından Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında sınıftaki seviye farklılığının önemli olduğu üzerine 3 katılımcı görüş belirtmiştir. Ö1 "Suriyeli öğrencilere ekstra zaman ayırmamız gerekiyor ve Türk öğrencilere yazık oluyor Türk öğrenciler de müfredatın çok gerisinde kalıyor." Ö7 "Türk öğrencilerle konumu işlediğinde Suriyeli öğrenciler bir şey anlamadıkları için sıkılıyor ve zamanları boşa geçmiş oluyor . Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkileyen Türk ve Suriyeli öğrenciler arasındaki seviye farklılığı önemli bir etmen" olarak karşımıza çıkmaktadır."

TARTIŞMA

Araştırma esnasında yapılan görüşmelerde hem Türk öğrenciler, öğretmen ve yöneticiler, hem de Suriyeli öğrencilerin okula uyumunda birçok faktörün olduğu görülmektedir. Bu faktörlerin birbirleriyle ilişkili olduğu ve birbirlerini etkilediğini belirtmişlerdir. Ancak bütün bu değerlendirmelerde en önemli faktörün dil engelli olduğu görülmüştür. İletişim aracı olarak dil, eğitim öğretim sürecinin her boyutunu ve genel olarak okula uyumu etkileyen önemli bir unsurdur (Kağncı, 2017). Farklı araştırmalar da Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de karşılaştığı ilk ve en temel problemin dil sorunu olduğuna dikkat çekmektedir (Levent ve Çayak, 2017; Bircan ve Sunata, 2015; Coşkun ve Emin, 2016; ÇOÇA, 2015; Emin, 2016; Erdem, 2017; Ereş, 2016; Şeker ve Sirkeci, 2015). Taştan ve Çelik (2017) Suriyeli bireylerin, Arapçayı unutma kaygısıyla Türkçeyi günlük hayatta kullanmaya mesafeli yaklaştıklarını belirtmektedir. Beiser ve Hou (2001) sığınmacıların dil öğrenme becerilerinin önündeki en büyük engellerden birisinin henüz etkisini atlatamadıkları stres, kaygı ve benzeri duygular olduğunu ifade etmektedir. Bu da söz konusu problemin çözümünü daha da zorlaştırıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Türkçeyi yeterince bilmeyen ve kullanamayan Suriyeli öğrenciler, akademik yeterliliklerini etkin biçimde ortaya koymakta da zorlanmaktadırlar. Bundan dolayı söz konusu öğrenciler, zaman zaman yaş seviyelerine uygun olmayan sınıflara yerleştirilme riskiyle de karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durum da öğrencinin okula ilgisizliğini artırıcı bir etken olarak değerlendirilebilir (Sarıtaş ve ark., 2016). Görüldüğü gibi dil problemi çok boyutlu olarak okula uyum sürecini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yeni bilginin elde edilmesinde de dilin yeterli düzeyde bilinmemesi önemli bir engel olarak belirmektedir (Ereş, 2016). Önemli bir çıkmaz da, her Suriyeli öğrencinin dil problemini farklı düzeyde yaşıyor olmasıdır. Bu durum, dersin anlatılmasında bazı öğrenciler için daha fazla tekrarı gerekli kılmaktadır. Bu ise dil seviyesi daha iyi olan öğrenciler için edinilmiş bilginin tekrarı olarak motivasyonu zedeleyici bir unsur haline dönüşmektedir (Erdem, 2017). Böyle bir tekrar özellikle Türk öğrencilerin adaptasyon ve motivasyonu açısından daha da önemli bir problem oluşturmaktadır.

Söz konusu değerlendirmeler, daha çok, yalın olarak dil probleminin olduğu, akademik yeterliklerinin gelişim düzeyine göre normal olduğu durumları yansıtmaktadır. Hâlbuki yapılan birçok araştırma, Suriyeli öğrencilerin akademik yeterliklerinin Türk akranlarına oranla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (Erdem, 2017; Ereş, 2016; Sarıtaş ve ark., 2016; Şeker ve Sirkeci, 2015; Taştan ve Çelik, 2017). Nitekim şu an Türkiye’de eğitim görmekte olan Suriyeli öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ülkelerinde yaşanan iç savaş ve kaos nedeniyle nitelikli bir eğitim alt yapısına sahip değildirler (Erdem, 2017). Özetle, dil probleminin Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarını gerek sosyal gerek akademik boyutlarıyla en çok etkileyen faktör olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada dikkat çeken önemli bir uyum engeli de akran kabulüdür. Akran kabulü kendi ülkesinde eğitim görmekte olan öğrenciler için de okula uyumun önemli belirleyicisidir. Böyle iken, farklı bir ülkeden zorunlu bir göçe bağlı olarak eğitime entegre olmaya çalışan öğrenciler için daha da önemli bir etken haline gelmektedir. Suriyeli öğrencilerin çoğunlukla arkadaşlık kurmakta zorlandığı ve bu doğrultuda ancak bir iki öğrenciyle sınırlı düzeyde arkadaşlık kurabildiği bilinmektedir. Demirtaş-Zorbaz (2016) çalışmalarında akran kabulünün okula uyumu olumlu yönde etkilediği, akran kabulü olmadığında okula uyumu olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Alanyazında bu sonucu destekleyen farklı araştırmalar da mevcuttur (Coşkun ve Emin, 2016; ÇOÇA, 2015; Şeker ve Sirkeci, 2015).

Araştırmalar, akran kabulünün Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu olumlu yönde etkilediğine işaret etmektedir (Demirtaş-Zorbaz, 2016; Gülay, 2011). Yardımsever ve kabullenici bir tutumla karşılaşan Suriyeli öğrencilerin okula kolay uyum sağladığı, dışlayıcı ve saldırgan tutumla karşılaşan Suriyeli öğrencilerin okula uyum sağlamakta güçlük yaşadığı görülmektedir. Bu araştırmada göç yoluyla gelen Suriyeli öğrenciler, Türk öğrencilerin tutumlarından memnun olduklarını, arkadaşları tarafından kabul edildiklerini belirtmişlerdir.

Suriyeli öğrencilerin okul uyumunda etkili bir diğer etmen ise öğretmenlerin kabulüdür. Birçok araştırma, öğretmenlerin kabulünün Suriyeli öğrencilerin uyumundaki öneme işaret etmektedir (ÇOÇA, 2015; Duman, 2016; Emin, 2016; Mercan-Uzun ve Bütün, 2016). Bu araştırmada genel olarak Suriyeli öğrenciler, öğretmenlerinin özverili yaklaşımları ve kabullenici tutumları ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. ÇOÇA (2015), araştırmasında Suriyeli öğrencilerin Türkiye’deki öğretmenlerinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

Yönetici ve öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere karşı kabullenici bir tutum içerisinde olmalarının öğrencilerin derse karşı ilgisini artırdığı ve okula uyumunu kolaylaştırdığı dile getirilmiştir. Yönetici ve öğretmenler başta önyargılı iken zamanla bu öğrencilere karşı hoşgörülü ve kabullenici tutum sergilediklerini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik çabalarına sınıf içi düzenlemeleri ve destekleyici yaklaşımları örnek olarak gösterilebilir. Öğretmenler, sınıf içi düzenlemeler konusunda Suriyeli öğrencileri dikkate alarak farklı farklı düzenlemeler yaptıklarını dile getirmişlerdir. Demirtaş-Zorbaz (2016), Suriyeli öğrencilerin öğretmenlerle kurmuş olduğu olumlu ilişki okula uyumu kolaylaştırdığı belirtilmiştir. Öğretmen ve yöneticilerin kabulü ve çabalarının okula uyuma olumlu katkı sağladığı belirtilebilir.

Araştırma sonucunda dikkat çeken diğer bir bulgu ise Suriyeli öğrencilerin ekonomik nedenlerden dolayı okula yönelik temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk yaşamalarıdır. Bu durumda ise kendilerini yetersiz hissettikleri için okula uyumu etkilemektedir. Farklı araştırmalarda da, ekonomik engellerin Suriyeli öğrenciler için uyumu zoraştırıcı bir rol oynadığına dair bulgular dikkat çekmektedir (ÇOÇA, 2015; Dorman, 2014; Ereş, 2016; Eroğlu ve Gülcan, 2016; HRW, 2015; Mercan-Uzun ve Bütün, 2016; SETA, 2017; Aydın ve Kaya, 2019; Taştan ve Çelik, 2017; Yohani, 2010). Yohani (2010), işsizlik ve ekonomik nedenlerin aile üzerinde kaçınılmaz olarak stres kaynağı olduğunun altını çizmiştir. Taştan

ve Çelik (2017), çalışmasında Suriyeli çocukların eğitim almasının önündeki en büyük engelin ekonomik nedenler olduğunu dile getirmiştir.

Araştırmada, öğretmen ve yöneticilerin Suriyeli öğrencilerin ailelerinin okula yönelik tutumlarının da öğrencilerinin okula uyum sağlamasını zorlaştırıcı rol oynadığına yönelik ifadeleri dikkat çekmektedir. Alanyazında farklı araştırmalar da, Suriyeli ailelerin çocuklarının eğitimlerini yeterince önemsemediklerine işaret etmektedirler (Arabacı vd., 2014; ÇOÇA, 2015; Ereş, 2016; Eroğlu ve Gülcan, 2016; Sarıtaş ve ark., 2016). Bu durum, onlarla eğitim konusunda yapılacak işbirliğini zorlaştırmaktadır. Nitekim mevcut çalışmada yer alan öğretmen ve yönetici görüşlerinden bir kısmı da Suriyeli öğrenci velilerinin sorunları çözmek için okula geldiğinde bile sert bir üslup kullandığını ve bundan dolayı işbirliği yapmanın zorluğuna değinmektedir. Taşkın ve Erdemli (2018) de Suriyeli öğrenci velileriyle etkileşimin genellikle öğretmenlerin özverileri sonucunda sınırlı biçimde olabildiğini ifade etmektedir. Veli boyutunda okula uyumu etkileyen tek taraf Suriyeli öğrencilerin velileri değildir. Türk velilerin ve toplumun Suriyelilere karşı tutumunun da Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu etkilediği anlaşılmaktadır. Türk toplumunda önyargıları bulunan velilerin Suriyelilere karşı ayrıştırıcı bir yaklaşım sergilediği, bu yaklaşımın okula yansıdığı alanyazında dile getirilmektedir (Sarıtaş ve ark., 2016; Sakız, 2016; Kubilay, 2020).

Elde edilen bulgulara göre sosyal etkinlikler Türk öğrenci ve Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarında ve kaynaşmalarında önemli bir etkiye sahiptir. Sosyal paylaşımı artıracak organizasyonların ise olumlu çıktılarını ortaya koyan araştırmalar söz konusudur. Atalı (2018), Suriyeli öğrencilerin sosyalleşmesi ve uyum sürecinde ulusal kurumlar tarafından düzenlenen sportif faaliyetlerin önemine değinmiştir. Makarova ve Herzog (2014), İsviçre’de yaşamakta olan 454 göçmen üzerinde sporun kültürlerarası ilişki ve kaynaşmaya etkisini incelemiştir. Söz konusu araştırmada spor kulüplerinde farklı alanlarda spor yapan göçmenlerin İsviçreli akranlarıyla daha fazla etkileşime girdiği ifade edilmektedir. Özsarı, Fişekçioğlu ve Altın (2017) da, Suriyeli öğrencilerin genel olarak gençlik merkezlerinde verilen hizmetlerden memnun olduklarına ve bu organizasyonların onların sosyalleşmesine anlamlı katkı sağladığına dikkat çekmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Suriyeli öğrencilerin okula uyum süreçlerinin dil, karşılıklı önyargılar, velilerin tutumu, akademik yetersizlik gibi faktörlerden etkilendiği görülmektedir. Özellikle öğretmen ve okul yöneticileri bu engelleri aşmak için yoğun gayret göstermektelerse de henüz sorunun çözümüne ilişkin alınması gereken önlemlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda yapılabileceklerle ilişkin bazı öneriler aşağıda sunulmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmacılara Öneriler:

1. Suriyeli ve Türk öğrencilerin velileri, araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Halbuki, araştırma sürecine dahil olan öğretmen ve yöneticiler, okula uyum sürecinde velilerin de önemli etkileri olduğuna işaret etmişlerdir. Dolayısıyla, velilerin de dahil edildiği araştırmaların sorunların anlaşılması ve çözülmesi noktasında atılacak adımlara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
2. Çalışma, ilkokul öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Farklı kademelerde okula uyumu inceleyen çalışmalar yapılması da önemli sonuçlar sağlayabilir.
3. Mevcut araştırmada, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuştur. Bununla birlikte sürecin birçok psikolojik boyutla ilişkili olduğu bilinmekte ve yapılan görüşmelerden de anlaşılmaktadır. Dolayısıyla psikolojik danışmanların okula uyum sürecinde nasıl rol aldığına yönelik çalışmaların planlanması önerilebilir.
4. Okula ara verme ve Türkiye’de bulunulan süre ve akranlarıyla aynı sınıfa devam edememe durumunun araştırılması fayda sağlayıcı olacaktır.

Öğretmen ve Yöneticilere Öneriler:

1. Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere bakış açısı Türk öğrencilerin göç yolu ile gelen Suriyeli öğrencilere bakış açısını etkilediği ve bu sebeple kabullenici tutumda olmaları gerektiği belirtilebilir.
2. Suriyeli öğrencilerin ailesini ve öğrencileri daha iyi tanımak için ev ziyaretleri düzenlenebilir.
3. Sosyal etkinlik, gezi, sportif faaliyet, sinema gibi etkinliklerin öğrencilerin okula uyumunu artırdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu tür faaliyetlerin düzenlenmesi gerektiği belirtilebilir.
4. Öğretmen ve yöneticiler, Türk velilerin Suriyelilere karşı olumsuz bir tutum içerisinde olduğu yönünde görüş bildirmektedirler. Bu bağlamda, Türk velilerin Suriyeli öğrenci ve velilerle kaynaşmasını sağlayacak etkinlikler düzenlenmesi önerilebilir.
5. Dil engelinin okula uyum konusunda oluşturduğu güçlük göz önünde bulundurularak Suriyeli öğrencilerin dil eğitimini tamamlayıcı kurslar ve etkinliklerin artırılması fayda sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2013). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar, 2013 saha araştırması sonuçları*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3925/xfiles/syrian-refugees-in-turkey-_2013_baski_30_12_2013_tr.pdf, Erişim tarihi: 08.11.2018.]
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2014). *Açıklamalı afet terimleri sözlüğü*. [Çevrim-içi: <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3495/xfiles/sozluk.pdf>, Erişim tarihi:12.11.2018.]
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2017). *Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımlar*. [Çevrim-içi: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilara_Yapilan_Yardimlar+6.pdf, Erişim tarihi: 08.11.2018.]
- Akalın, A.T. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *Ekev Akademik Dergisi*, 17(56), 179-190.
- Altınışik, M. S. (2019). *Suriyeli sığınmacıların maruz kaldıkları stresli yaşam olayları ve algıladıkları sosyal desteğin psikolojik yardım almaya yönelik tutumlarına etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Arabacı, İ.B., Başar, M., Akan, D. ve Göksoy, S. (2014). An analysis about educational problems in camps in which Syrian refugees stay: conditional analysis. *International Journal Social, Science and Education*, 4(3), 668-681.
- Aras, B. ve Yasun, B. (2016). *The educational opportunities and challenges of Syrian refugee students in Turkey: temporary education centers and beyond*. [Çevrim-içi: <http://ipc.sabanciuniv.edu/wpcontent/uploads/2016/07/Bulent-Aras-and-Salih-Yasun-1.pdf>, Erişim tarihi: 27.11.2018.]
- Atalı, L. (2018). Türkiye'de Suriyelilere Sağlanan Hizmetlerin Spor Yönü İle İncelenmesi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(31), 4532-4537.
- Aydin H. ve Kaya Y. (2019). Education for Syrian Refugees: The New Global Issue Facing Teachers and Principals in Turkey, *Educational Studies*, 55:1, 46-71, <https://doi.org/10.1080/00131946.2018.1561454>
- Beiser, M., ve Hou, F. (2001). Language acquisition, unemployment and depressive disorder among Southeast Asian refugees: a 10-year study. *Social science ve medicine*, 53(10), 1321-1334.

- Beyazova, A., & Akbaş, M. (2016). *Türkiye'deki devlet okullarında Suriyeli mülteci çocuklar*. A. Kaya, G. Vural ve A. Aydın (Der.). *Değerler eğitimi: Eğitimde farklılık ve katılım hakkı içinde*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bircan, T. ve Sunata, U. (2015). Educational assesment of Syrian refugees in Turkey. *Migration Letters*, 12(3), 226-237.s
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK). (1951). *Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkinsözleşme*.
[Çevrimiçi:<http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusunun%C4%B1sk%C4%B1nsözleşme.pdf>, Erişimtarihi:14.11.2018.]
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK). (2008). *Çocuğun yüksek yararının belirlenmesine dair BMMYK kılavuz ilkeleri* [Çevrimiçi:<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opedocpdf.pdf?reldoc=y&docid=55fa69594>, Erişim tarihi:14.11.2018.]
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Özcan, E. A., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F., (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi..
- Coşkun, İ. ve Emin. M.N. (2016). *Türkiyedeki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası fırsatlar ve zorluklar*. [Çevrim-içi: file:///C:/Users/LENOVO/Downloads/20160906135243_turkiyedeki-suriyelilerin-egitiminde-yol-haritasi-pdf.pdf, Erişim tarihi: 29.11.2018.]
- Demirtaş-Zorbaz, S. (2016). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumu: bir model testi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dorman, S. (2014). *Educational needs assessment for urban Syrian refugees in Turkey*. [Çevrim içi:file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/YUVANeeds-assessment-report-Final.pdf, Erişim tarihi: 07.11.2018.]
- Duman, T. (2016). Sosyal uyumu sağlamak için Suriyelilerin eğitiminin önemi. H.M. Paksoy, K. Sarıçoban, E. Yıldırım, Ö. Özkan (Editörler), *II. Ortadoğu konferansları: Ortadoğu'daki çatışmalar bağlamında göç sorunu bildiri kitabının içinde* (ss. 46-54), 28-29 Nisan 2016.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiyedeki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. [Çevrim-içi: http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyeli-cocukların-egitimi-pdf.pdf, Erişim tarihi: 11.11.2018.]
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve çözüme dair öneriler. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiyedeki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. [Çevrim içi:<https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2015/02/tc3bcrkiyedeki-suriyeliler-syrians-in-turkey-rapor-tr-en-190220151.pdf>, Erişim tarihi:08.11.2018.]
- Erdoğan, M.M. ve Ünver, C. (2015). *Türk iş dünyasının Türkiyedeki Suriyeliler konusundaki görüş, beklenti ve önerileri*. [Çevrim-içi: <http://tisk.org.tr/tr/e-yayinlar/353-goc/353-goc.pdf>, Erişim tarihi: 11.11.2018.]
- Erdoğan, M.M., Erdoğan, A., Yavcan, B., Mohamad, T.H., Kavukçuer, Y. ve Sancı, G. (2017). *Elite Dialogue: Türkiyedeki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması-2017*. [Çevrim-içi: <http://www.igamder.org/wp->

- <content/uploads/2018/08/ELITE-DIALOGUE07082018-TR.pdf>, Erişim tarihi: 08.11.2018.]
- Ereş, F. (2016). Problem of the immigrant students' teachers: are they ready to teach?. *International Education Studies*, 9(7), 64-71.
- Eroğlu Ö. B. ve Gülcan, G. M. (2016). Göçle gelen ailelerin ve çocuklarının eğitim sorunları (Mersin İli Örneği). K. Beycioğlu, N. Özer, D. Koşar, İ. Şahin (Editörler), *Eğitim Yönetimi Araştırmaları* (s. 219-238). Pegem Akademi. 1. Baskı. doi: 10.14527/978-605-318-393-8.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2017). *İstatistiki veriler*. [Çevrim-içi: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, Erişim tarihi: 10.11.2018.]
- Güçer, M., Karaca, S. ve Dinçer, O.B. (2013). *Sınırlar arasında yaşam savaşı veren Suriyeli mülteciler*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)
- Güçlü, N. (1996). Yabancı öğrencilerin uyum problemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 101-110.
- Gülay, H. (2011). 5-6 yaş grubu çocuklarda okula uyum ve akranilişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(36), 1-10.
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, (2017). *2016 yılı izleme ve değerlendirme raporu*. [Çevrimiçi: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/26170342_19.06.2017_2_016_YYIY_Iyzleme_Raporu.pdf, Erişim tarihi: 06.11.2018.]
- Human Rights Watch (HRW). (2015). *Türkiyedeki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller*. [Çevrim-içi: https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf, Erişim tarihi: 06.11.2018.]
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışma Birimi (ÇOÇA). (2015). *Suriyeli mülteci çocukların Türkiye'de devlet okullarında durumu politika ve uygulama önerileri*. [Çevrim-içi: <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf>, Erişim tarihi: 08.11.2018.]
- Kağnıcı, D.Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online Dergisi*, 16(4), 1768-1776
- Kara, P. ve Korkut, R. (2010). Türkiye'de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467, 153-162.
- Kaya, Ö. S. ve Akgün, E. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1311-1324
- Keskinkılıç-Kara, Şentürk-Tüysüzer, B. (2017). Sığınmacı öğrencilerin eğitimi sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırma Dergisi*, 6(44), 236-250
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin ötesine geçerken: Türkiye'nin "Suriyeli mülteciler" sınavı*. [Çevrim-içi: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/syrian-refugees-and-turkeys-challenges-kirisci-turkish.pdf>, Erişim tarihi: 08.11.2018.]
- Kubilay, S. (2020). *Geçici koruma altındaki öğrencilerin uyum sürecinde okul ikliminin rolü: Holistik bir yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiyedeki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(27), 21-46.
- Makarova, E., & Herzog, W. (2014). Sport as a means of immigrant youth integration: an empirical

- study of sports, intercultural relations, and immigrant youth integration in Switzerland. *Sportwissenschaft*, 44(1), 1-9.
- Merriam, S.B. (2018). Nitel Araştırma. (Çev.: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2010). 2010/48 sayılı yabancı uyruklu öğrenciler genelgesi. [Çevrim-içi: http://ogm.meb.gov.tr/belgeler/genelge_2010_48.pdf, Erişim tarihi: 14.11.2018.]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014a). Yabancılaraya yönelik eğitim-öğretim hizmetleri. [Çevrim-içi: http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html, Erişim tarihi: 14.11.2018. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2015).
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). Bütçe sunum kitapçığı. [Çevrim-içi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_12/13031405_2018_genel_kurul_matbaa_hali_09_12_2016.pdf, Erişim tarihi: 14.11.2018.]
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014). Bütçe sunum kitapçığı. [Çevrim-içi: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/27095218_2018_MEB_BYT_YE_SUNUYU_GENEL_KURUL_18.12.2017.pdf, Erişim tarihi: 07.11.2018.]
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, kentleşme ve kentsel değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Özer, S., Şirin, S. ve Oppedal, B. (2015). Bahçeşehir study of Syrian refugee children in Turkey. [Çevrim-içi: <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/moba/pdf/bahcesehir-study-report.pdf>, Erişim tarihi: 17.11.2018.]
- Özsarı, A., Fişekçioğlu, İ. B., & Altın, M. (2017). Gençlik merkezi faaliyetlerine katılan Suriyeli mültecilerin algıladıkları hizmet kalitesi üzerine bir araştırma. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 31-44.
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Seven, S. (2011). Okula uyum öğretmen değerlendirmesi ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 29-42
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 267-305.
- Sezgin, A.A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile gelen uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreci. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 417-436.
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA). (2017). Engelleri aşmak: Türkiye'de Suriyeli çocukları okullandırmak. [Çevrim-içi: <https://setav.org/assets/uploads/2017/11/Engelleri-A%20C5%9Fmak-T%20C3%BCrkiye%20E2%80%99de-Suriyeli-%20C3%87ocuklar%20C4%B1-Okulla%20C5%9Ft%20C4%B1rmak.pdf>, Erişim tarihi: 03.09.2020.]
- Şanlı, E., & Poyraz, Y. (2018). Uluslararası Öğrencilerin Yalnızlık Düzeyleri. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 49-58.
- Şeker, B.D. ve Sirkeci, I. (2015). Challenges for refugee children at school in eastern Turkey. *Economics and Sociology*, 8(4), 122-133.
- Şensin, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin Suriye'den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22(86), 127-144.
- Taskin, P., & Erdemli, O. (2018). Education for Syrian Refugees: Problems Faced by Teachers in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 75, 155-177.
- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: güçlükler ve öneriler*. [Çevrim-içi: http://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/Suriye_Rapor_TUKCE.pdf, Erişim tarihi: 26.11.2018.]
- TBMM. (2012). *TBMM insan haklarını inceleme komisyonu ülkemize sığınan suriye vatandaşlarının barındıkları çadırkentler hakkında inceleme raporu*. [Çevrim-içi: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Tbmsuriye.pdf>, Erişim tarihi: 06.11.2018.]
- Tunç, A.Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiyedeki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2015). *Global trends:forced displacement in 2015*. [Çevrim-içi: <https://s3.amazonaws.com/unhcrsharedmedia/2016/2016-06-20-global-trends/2016-06-14-Global-Trends-2015.pdf>, Erişim tarihi: 06.11.2018.]
- United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2017). *Türkiye’de kayıp bir kuşak oluşmasını önlemek*. [Çevrim-içi: http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children%20of%20Syria_01.2007_TR.pdf, Erişim tarihi: 08.11.2018.]
- Ustabaş, P. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin okula uyumunda okul yönetimi ve öğretmenlerden beklentileri: Hopa ilçesi örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Avrasya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar bağlamında Türkiye’de sığınmacı çocukların eğitimi: Kırşehir ve Nevşehir örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Yohani, S. (2010). Nurturing hope in refugee children during early years of post-war adjustment. *Children and Youth Services Review*, 32 (2010), 865-873. doi: 10.1016/j.childyouth.2010.02.006.
- Yüce, E. (2018). *Geçici koruma altında bulunan Suriyeli öğrencilerin okula uyumları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Opinions of Teachers, School Administrators, and Students About Syrian Students' Adaptation to School in Turkey

Extended Abstract:

The purpose of this study was to examine migration through the integration of the Primary school students Syrians coming to Turkey according to the opinions of teachers, school administrators and students. The data were obtained through semi-structured interview forms created by the researcher. Interviews with Turkish students; They stated that the main obstacles to Syrian students' adaptation to school are factors such as language barrier, cultural difference, teacher attitudes, academic readiness and peer relations. It has been concluded that one of the most important factors in the adaptation of Syrian students who came by immigration to school is the language barrier. It was determined that Syrian students could not communicate with teachers and peers due to the language barrier, and this situation negatively affected the adaptation of Syrian students to school. In addition to this, while encountering a benevolent and accepting attitude by Turkish students increases compliance with the school, aggressive, intolerant and prejudiced attitude makes it difficult to adapt to the school. It was observed that Syrian students who had academic failures also had problems in adapting to school. The acceptance of Syrian students by teachers and administrators, social activities facilitate the adaptation of Syrian students to school, as well as the socio-economic inadequacies of Syrian students, negative attitudes of Syrian families towards school and teachers, Turkish parents' prejudiced and discriminatory attitude, continuing education in classes that are not suitable for the academic readiness of Syrian students. It has been observed that situations such as doing things negatively affect school compliance. The aforementioned findings were discussed in the light of the relevant literature and recommendations on the subject were presented.

Structured Abstract: Introduction

The main aim of this research is to obtain information about the status of school student's compliance Syrians under temporary protection in Turkey. In this context, various parameters related to Syrian students' adaptation to school were examined in line with the opinions of Turkish students, Syrian students, teachers, and administrators.

In general, adaptation to school can be defined as the academic and social benefit of the child from the environment in which he enters (Kaya & Akgün, 2016). In this context, the fact that a child has protective factors such as cultural, social, or personal support plays a role as a factor increasing the probability of adapting to school (Kaya & Akgün, 2016). It can be said that adaptation to school is directly proportional to social adaptation, as it will facilitate the adaptation of the individual to the school (Ustabaş, 2017). A child who has positive communication with his teachers and friends and feels safe at school can adapt to the school and social environment (Seven, 2011).

There are a number of factors that affect a child's adaptation to school. The environment the child lives in, the expectations of his friends and teachers, changes in the curriculum are some of these (Ustabaş, 2017). The child whose adaptation to school has increased; It is known that his relationships with his friends are more normal, his social behaviors are more positive, and they are farther from problems such as anxiety, exclusion, aggression, exposure to peer violence, and excessive mobility (Gülây, 2011).

Although Syrian refugees are legally entitled to enroll in public schools and there are no legal obstacles, researchers have stated that these students face some difficulties in accessing education and adapting to school. It can be said that these problems make it difficult for the child to adapt to school.

Method

Research Design: In this study, school adaptation of students under temporary protection and education at primary school level was examined and the situational research method, one of the qualitative research methods, was used.

In the qualitative research method, the aim is to reveal the meaning given by individuals to the human or social situation (Coşkun, 2018). The situational research method is the method in which one or more situations, programs, environments, social groups or systems connected to each other are examined in detail (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2018; Tanrıkulu, 2017).

Participants of the Research: In order to determine the study group in the study, one of the purposeful sampling methods, criterion-based sampling method was used. The basic logic in purposeful sampling method is based on sampling situations that meet a set of criteria. (Yıldırım & Şimşek, 2013). In other words, the observation unit can consist of objects, situations and events with certain characteristics (Büyüköztürk et al., 2018). In this sampling-based method, situations that meet certain criteria are included in the study group, and the criteria for including schools with 50 or more students under temporary protection in the province of Amasya was determined as the criteria for this study. In the study, teachers, administrators, Turkish students and Syrian students under temporary protection from schools with 50 or more students under temporary protection in Amasya were included in the study group. As another criterion was to express themselves relatively better.

Characteristics of the Participants: The working group consists of Turkish students studying at primary school level, Syrian students under temporary protection, and teachers and administrators working in this school. 7 Syrian students, 7 Turkish students, 8 teachers and 2 administrators under temporary protection were included in the study group. Thus, a total of 24 participants formed the study group of the research.

Conclusions and Discussion

In the interviews conducted during the research, both Turkish students, teachers and administrators, and Syrian students stated that the factors affecting school adjustment are interrelated and affect each other. However, it was seen that the most important factor in all these evaluations was language disability. Language as a means of communication is an important factor affecting all aspects of the education and training process and school adaptation in general (Kağnıcı, 2017).

An important compliance obstacle that draws attention in the study is peer acceptance. Peer acceptance is also an important determinant of school adjustment for students studying in their home country. It becomes an even more important factor for students trying to integrate education due to forced migration from a different country. Another factor affecting Syrian students' school adjustment is the acceptance of teachers. In this study, in general, Syrian students stated that they encountered their teachers' selfless attitudes and accepting attitudes. ÇOÇA (2015), Syrian students stated that they were satisfied with their study teachers in Turkey.

Another situation that emerged as a result of the research is that Syrian students have difficulties in obtaining school supplies due to economic reasons. Participants stated that the economic problems experienced after migration affect children's adaptation to school. It can be said that this situation affects Syrian students' access to school and adaptation. In the study, it was understood that the statements of the teachers and administrators that Syrian students' families' attitudes towards school also play a role in making it difficult for their students to adapt to the school. It is understood that the attitude of Turkish parents and society towards Syrians also affects Syrian students' adaptation to school. It is stated in the literature that parents who have prejudices in Turkish society exhibit a discriminatory approach towards Syrians and this approach is reflected in the school (Sarıtış ve ark., 2016; Sakız, 2016; Kubilay, 2020).

When evaluated in general, it is seen that the adaptation process of Syrian students to school is affected by factors such as language, mutual prejudices, parents' attitude, and academic inadequacy. Although especially teachers and school administrators make great efforts to overcome these obstacles, it is understood that there are still measures to be taken to solve the problem.

Key Words: migration, temporary protection, asylum seeker, school integration, refugee education, Syrian student.